

markeder, hvor de handlende traditionelt dag for dag flytter fra marked til marked i en cyklus der kan gennemføres på en uge. Der er her tale om en meget dybtgående og detaljeret analyse af et ellers ofte negligeret emne. Eksemplerne er hentet fra Tamil-Nadu i Sydindien og der startes med en historisk redegørelse for udviklingen i dette område. Under Cholar dynastiet (9-13 årh.) trivedes markederne godt under ledelse af mægtige handelslaug, der igen var underordnede den øverste statsmagt. Under Vidiyanagar dynastiet (14-17 årh.) blev handelen opsplittet fordi området blev delt imellem et stort antal mindre militære ledere, der hver for sig søgte at gøre deres territorium så stærkt og uafhængigt som muligt. Efterhånden begyndte europæerne at trænge ind på markederne ved mellemmand først og fremmest for at opkøbe bomuldstekstiler til Europa, men også andre varer der kunne anvendes i den inter-asiatiske handel (merkantilistiske fase). Siden blev påvirkningen endnu større (industri-kapitalistiske fase) med indførsel af europæiske færdigvarer og udførsel af indiske råstoffer. Til at begynde med udnyttede europæerne det allerede eksisterende net af uge-markeder til opkøb og salg af varer, siden gik denne funktion mere og mere over til byerne, efterhånden som veje og jernbaner anlagdes. Dermed startede også en polarisering af samfundet og uge-markederne blev mere og mere henvist til kun at betjene de fattigste og mest immobile befolkningslag (fx småbønder og landarbejdere). Uge-markederne udviklede sig forskelligt i forskellige områder alt afhængigt af den givne agrarstruktur og koloniale indtrængen. Således udviklede der sig i det ekstremt fattige Dharmapuri område en fintmasket og stærkt decentraliseret distributionsnet. Nogle varer er lokalt produceret, andre stammer udefra; de små handlende kontrolleres og finansieres af store købmænd i byerne. Handelen er yderst profitabel for de store købmænd, men ikke for de små lokale, der blot søger at overleve ved at intensivere og sprede deres arbejdsindsats. Et andet eksempel er det frugtbare Cauvery-delta hvor halvdelen af risproduktionen eksporteres. Her har der dog siden gammel tid været en meget skæv social fordeling idet 60% af landbefolkningen er jordløs. Vejnettet er fint og der er talrige større og mindre byer. Der sælges på uge-markederne stort set kun fisk, idet de andre varer kan købes i byernes bazarer. Risproduktionen går uden om uge-mar-

kederne; en del af overskuddet gives som naturaliløn til landarbejderne, resten går via offentlige opkøbscentraler.

Der gives i bogen en lang række sådanne eksempler og til sidst vurderes mulighederne for at udnytte uge-markederne til udviklingsformål. Udsigterne er dog ikke for lyse, så længe man ikke gør noget mere radikalt for at komme udbytningen og polariseringen i samfundet til livs.

Svend Raagaard

Hans Karl Barth: Mali: eine geographische Landeskunde. (Wissenschaftliche Länderkunden, Bd. 25).

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1986. XXI, 395 s., ill. & 7 s. tav. 22 cm. DEM 97,-.

Bogen er – selv det omfattende sidetal taget i betragtning – rig på information. Sigtet er en bred præsentation af Malis geografi, strækkende sig fra de historiske udviklingsaspekter over socio-økonomiske forhold til geo-økologiske betragtningen.

Tyngden ligger i en detaljeret beskrivelse af naturforholdene (klima, vegetation, geologi og jordbund) og i en redegørelse for produktions-muligheder og – begrænsninger i det beskrevne miljø. Især naturgrundlagsbeskrivelsen er dokumenteret med omfattende tabel- og figurmateriale, hvilket muliggør fordybelse (desværre mister nogle af tabellerne noget af deres værdi, fordi oplysninger om måleperioder savnes).

Befolknings- og erhvervsstruktur behandles relativt indgående; væsentlige elementer i denne del af bogen er bebyggelsesmønstre og landbrugserhvervet.

Udviklingsperspektiver og udviklingsplanlægning i Mali diskuteres i bogens afsluttende afsnit.

På trods af sit ret beskedne udstyr er bogen en solid og omfattende indføring i forholdene i Mali, som bærer tydeligt præg af forfatterens mangeårige engagement på feltet. Derfor, og på grund af den omfattende litteraturliste kan den anbefales for læsere, der søger en bred og grundig orientering om dette land.

Anette Reenberg

Man's dependence on the Earth: the role of the geosciences in the environment. Ed. by A.A. Archer, G.W. Lüttig and I.I. Snezhko. Schweizerbart'sche, Stuttgart 1987. XIII, 215 s., ill. 25 cm. DEM 69,-.

Denne bog, der er resultatet af et internationalt samarbejdsprojekt under UNEP og

UNESCO, giver en beskrivelse af samspillet mellem menneske og natur, især hvad angår udnyttelsen af naturressourcer og dennes indflydelse på det omgivne miljø. Bogen er tilegnet administratorer og planlæggere, der forvalter områder, hvor der er et samspil mellem den menneskelige aktivitet og naturgivne faktorer. Bogen er derfor skrevet i et sprog med et minimum af fagtermer, således at læsere uden stor faglig indsigt kan få udbytte af den.

Henrik Breuning Madsen

Energetics of physical environment: energetic approaches to physical geography. Ed. by K.J. Gregory.

Wiley, Chichester 1987. XI, 172 s., ill. 24 cm. GBP. 26.50.

Denne bog beskriver energistrømme i det fysiske miljø. Den er opdelt i 6 kapitler med hver sin forfatter. Forfatterne kalder bogen en energetisk tilnærmelse til fysisk geografi, især inden for disciplinerne klimatologi, geomorfologi, hydrologi, jordbundsgeografi og biogeografi. Bogens hovedvægt ligger i beskrivelsen af energiomsætningen ved vanderosion, hvor den giver et rimeligt indblik.

Henrik Breuning Madsen

Rolf Meissner: The continental crust: a geophysical approach. (International geophysics series; 34).

Academic Press, Orlando 1986. IX, 426 s., ill. 23 cm. USD 34.95.

Bogen er skrevet for videregående studerende og forskere i geovidenskab, med særlig interesse for spørgsmål knyttet til Jordens skorpe. Bogen tilstræber en geofysisk viden-status om den kontinentale skorpe, og dens approach er derfor også klart geofysisk.

Bogen indledes med en definition af begreberne skorpe og lithosfære, hvorefter skorpedannelsen beskrives som et generelt planetært fænomen. Dernæst gennemgås de vigtigste geofysiske undersøgelsesmetoder, der benyttes til udforskningen af Jordens skorpe. For at give en baggrund for tolkningen af feltundersøgelser gennemgås herefter en række laboratorieforsøg vedrørende deformation og friktion, ligesom forskellige geofysiske dateringsmetoder beskrives. Følgende redegøres grundigt for en række geofysiske (især seismiske) og geologiske undersøgelser af den kontinentale skorpe. I denne forbindelse diskuteres dannelsen og betydningen af forskellige tektoniske strukturer (f.eks. riftzoner). Afsluttende gives et sammen-

fattende overblik over dannelsen af den kontinentale skorpe, og herunder belyses også spørgsmålet om dennes tilvækst og recykling.

Teknisk er bogen af udmærket kvalitet. Skriftbilledet og illustrationsmaterialet står klart og letlæst. Også sproget er letlæst, og læseren indføres generelt så fint i forskellige emner, at selv læsere uden egentligt specialkendskab vil kunne have et godt udbytte af bogen. Den vil naturligvis i første række henvende sig til geologer og geofysikere, men kan som nævnt også med udbytte læses af andre interesserede i geo-videnskab.

Ole Humlum

Wolfgang Pillewizer: Zwischen Alpen, Arktis und Karakorum: fünf Jahrzehnte kartographische Arbeit und glaziologische Forschung. (Kleine geographische Schriften, Bd. 6).

Reimer, Berlin 1986. 211 s., ill. & 15 tav. i lomme. 24 cm. DEM 58,-.

Bogen er en selvbiografi af den tyske kartograf Wolfgang Pillewizer, der bl.a. er kendt for sit samarbejde med professor Richard Finsterwalder, og repræsenterer 50 års fascinerende kartografisk-alpin forskningshistorie. Pillewizers hovedindsats ligger kartografisk på kortlægning af gletscherprægede alpine landskaber, men også arktiske områder har han arbejdet i. Bogen er som nævnt i sig selv fascinerende læsning, men herudover vil ikke mindst den geomorfologisk interesserede læser også have et værdifuldt udbytte ved at studere de medfølgende korteksempler. Fra disse kan hentes megen inspiration om måder, hvorpå et stort antal informationer pædagogisk og æstetisk smukt kan gives i et og samme kort.

Ole Humlum

Deborah Shapley: The seventh continent: Antarctica in a resource age.

Resources for the future, Washington, D.C. 1985. XIII, 315 s., ill. 28 cm. Pris ikke oplyst.

Forfatteren er amerikansk journalist, og bogen er en debatbog om det antarktiske kontinents politiske og økonomiske status og fremtid.

Bogen giver en ret grundig redegørelse for de historiske, juridiske, tekniske og politiske faktorer, der gør Antarktis til et kontinent med en helt særlig international stilling. I den forbindelse er det naturligvis ikke mindst forventningerne om store mineralforekomster, der har vakt interesse.

Derfor er der fra en række lande uden egentlig antarktisk tradition yttret ønske om at etablere sig i området. Bogen analyserer på denne baggrund muligheden for landene bag den antarktiske overenskomst (Antarctic Treaty, 1959) for fortsat at styre udviklingen i området. Især diskuteres USA's rolle, og bogen skal da også primært ses som en amerikansk debatbog. Den er velskrevet og rimeligt udstyret med hensyn til illustrationer. Man har måske været lidt vel large med hensyn til notatplads, således at bogen foreligger i et større format end egentlig nødvendigt. Bogen kan imidlertid varmt anbefales til alle interesserede i det Antarktiske kontinent samt i den sydlige halvkugles naturressourcer.

Ole Humlum

Dynamics of ice cover. Ed. by L. A. Timokhov.

Balkema, Rotterdam 1984. VIII, 219 s., fig. 24 cm. USD 26,-.

Bogen er en avanceret lærebog i den deldisciplin af glaciologien, der behandler det vedvarende og sæsonmæssige isdække på have, søer og floder. Den indgår som nummer 25 i forlagt Balkemas serie af oversatte sovjetiske videnskabelige bøger. Bogens ialt 24 hovedafsnit er forfattet af forskellige forskere fra USSR og afspejler tydeligt den store betydning, der i USSR tillægges kendskabet til isdækkets karakteristika. Ikke mindst har dette naturligvis direkte relation til en vurdering af mulighederne for sejlads langs den arktiske kystlinie. Derfor anvendes en del af den i bogen beskrevne forskning også ved design af nye isbrydere, ligesom forskningen i høj grad er relevant ved planlægning af offshore olieborings aktiviteter.

Bogen henvender sig især til personer engageret i teoretiske og eksperimentelle studier vedrørende det sæsonmæssige, flydende isdække. Bogen er uden fotos, men rimeligt udstyret med tegninger og diagrammer.

Ole Humlum

Reinhard Exel: Sardinien: Geologie, Mineralogie, Lagerstätten, Bergbau. (Sammlung Geologischer Führer; 80).

Borntraeger, Berlin 1986. VIII, 177 s., ill. 20 cm. DEM 38,-.

Bogen er nummer 80 i den velkendte række af geologiske førere udgivet af forlaget Borntraeger. Denne bog omhandler Sardinien, og er meget brugervenlig i sin disponering. Indledningsvis gives en

række generelle oplysninger om bl.a. rejsemuligheder til Sardinien, rejsemuligheder på øen, dens historie, samt hvilket kortmateriale der pt. forefindes i handelen. Dernæst gennemgås på systematisk vis øens geologi, og bogen afsluttes med en gennemgang af en række geologiske lokaliteter egnede for ekskursionsbesøg.

Bogen henvender sig såvel til den professionelle geolog som til den interesserede amatør. Den foreligger i det traditionelle handy format (19x13,5 cm), i god tryk og indbindingskvalitet. Bogen kan varmt anbefales til alle interesserede i Sardinien naturforhold.

Ole Humlum

Paul Knox: Urban social geography: an introduction. 2. ed.

Longman, Harlow 1987. IX, 403 s., ill. 25 cm. GBP 12.95.

Anden udgaven af Knox' lærebog er i store træk identisk med første udgaven. Dog er der sket mindre ændringer i kapitel 3, kapitel 7 er helt omskrevet og kapitel 9 er en tilføjelse til første udgaven. Anden udgave omfatter 403 sider mod tidligere 243; årsagen er dels det nye kapitel 9 (24 sider), dels de større typer i anden udgave.

Bogen gennemgår bredt og grundigt de centrale temaer i socialgeografien: Kapitel 1 er forfatterens betragtninger over fagområdet, mens kapitel 2 gennemgår den moderne urbanismes sociale dimension. I de følgende kapitler belyses geografisk differentiering i en urban sammenhæng, boligsektoren som central segregationsfaktor, samt den rumlige organisations og lokaliseringens konfliktpotentialer. Dvs politiseringen af planlægningen og dens videre betydning for samfundet. I det sidste kapitel søger Knox at inddrage erfaringerne og diskussionerne fra 1980'erne i et fremtidsperspektiv.

Bogen må absolut anbefales som lærebog i byens socialgeografi; som lærebog i bygeografi på universiteternes første del skal den suppleres med bl.a. økonomisk geografi.

Hans Thor Andersen

R. Tamsma: The Netherlands in fifty maps: an annotated atlas. (TESG: Tijdschrift voor economische en sociale geografie. Special issue).

Royal Dutch Geographical Society, Amsterdam 1988. 126 s., ill. 25 cm. NLG 24.90.

Bogen er en praktisk opsamling af 50 tematiske kort over Nederlandene, der tidli-